

KARDELJ V PARIZU

V naslednjem priobčamo polni tekst govora, katerega je imel vodja jugoslovanske delegacije na plenarni seji mirovne konference v Parizu. Prvi del znamenitega Kardeljevega govora se glasi:

Gospod predsednik, gospodje delegati! Te dni so oči milijonov ljudi po vsem svetu uprte na Pariz v pričakovanju, da bodo na tej splošni mirovni konferenci odgovorni predstavniki zavezniških in Združenih narodov izdali sklepe, ki bodo poleg tistih, ki bodo sledili tem, trdna podlaga trajnega miru. Delegacija FLRJ izraža v prvi vrsti svojo hvaležnost junaški in mučeniški Franciji za gostoljubje, ki je v veliki meri olajšalo delo konference. Jugoslovanska delegacija pozdravlja istočasno v imenu narodov Jugoslovanske zavezniške narode in njihove predstavnike, zbrane tu za tako odgovorno nalogo, z željo, da bi medsebojno razumevanje pomagalo naporom vseh nas, da bi ta konferenca čim uspešneje dosegla svoj veliki cilj.

V novejši zgodovini je bilo mnogo vojn in mirovnih konferenc. Več teh konferenc je zgodovina obsodila, ker so postopale napačno ali zato, ker so bile slepo vodene iz ključno s sovražstvom ali z močjo posedujočih, ali ker so bile kratkovidne, polovičarske in niso uničile izvorov, iz katerih se je razvila vojna. Podobne napake so olajšale porajanje novih agresij, novih vojn. Mirovne pogodbe, ki jih moramo sedaj izdelati, ne smejo ponoviti takšnih napak. Jutri bo zgodovina neusmiljeno osvetila vsako stališče, zavzeto na tej konferenci, in ona jih ne bo obsodila po tem, v kakšne besede so bila zavita, temveč po tem, kakšen je bil njihov objektivni, stvarni pomen, kakšne posledice so imela. Mi bi zaslužili najstrožjo obsodbo človeštva, če ne bi iskreno težili, da vsaj v mejah, ki jih nudijo te mirovne pogodbe, o katerih bomo govorili, zadamo odločen udarec agresiji in s tem prihranimo bodočim generacijam trpljenje in muke, ki jih prinaša vojna.

Mi Jugoslovani, ki smo bili zahrbtno napadeni od nemško-italijanskih osvajalcev — ki so uvedli režim okupacije in katerih množična divjaštva so decimirale naše prebivalstvo — smo spremenili svojo deželo v vojno poprišče, kjer ni bilo razlike med fronto in zaledjem, med borce in neborcem, kjer so se s puško v roki borile tudi matere in dekleta in otroci, kjer je sovražnik upustil cele pokrajine. Zato ne bomo nikoli pozabili, kaj je to agresija in vojna. Mi bi seveda precejvali svoje moči, če bi dejali, da se s samo mirovno konferenco lahko odstranijo vojne za vse čase. Naša naloga je dovolj velika tudi brez takšnih iluzij. Toda to, kar lahko tu dosežemo in kar smo dolžni tu pred obličjem milijonov žrtev, ki so dale svoja življenja v prepričanju, da se bore za globoko pravično stvar, kar smo dolžni pred obličjem naprednega človeštva in sreče posameznika, to je naše prizadevanje, da smo na eni strani pravični in polni dobre volje do narodov in ljudstev, ne glede kateri državi in narodu pripadajo, toda da smo na drugi strani prav zaradi tega do skrajnosti odločni, kadar gre za uničenje izvorov agresije, s katero smo se do zdaj borili, kadar gre za to, da do temelja porušimo celotno zgradbo, ki jo je zgradilo nasilje agresorjev.

Nekateri mislijo, da so samo nekateri posamezniki z vrhov včerajšnjih fašističnih napadalnih držav krivi za to vojno. Konferenca ne bi mogla zadati resnega udarca koreninam agresije in vojne, če bi se postavila na takšno stališče. Korenine agresije gredo mnogo globlje. Ne bom se spuščal v kake analize, toda vsem je znano, da Hitlerja in Mussolinija ni dvignilo ljudstvo, temveč v prvi vrsti banke, trstari, karteli, in smatram za nujno poudariti, da je bila glavna manifestacija agresivnih tendenc pred in za časa Hitlerja vedno več ali manj nasilna tendenca po osvajanju tujih dežel, za njihovo postopno gospodarsko in politično zasvoženje, teptanje svobode in neodvisnosti narodov, gospodarska ekspanzija, ustvarjanje vazalnih polodržav, držav s protidemokratskimi režimi itd. Kaj sledi iz vsega tega?

Jugoslovanska delegacija smatra, da sledi iz tega kot glavno na tej konferenci, da mora udariti prav po tej osnovni manifestaciji agresije. Če hoče ta konferenca zares ustvariti trdno in trajno bazo za mir med narodi, mora v prvi vrsti do temelja porušiti vse ostanke dominacije Nemčije, Italije in njihovih vazalov nad drugimi narodi in odločno odstraniti ne samo ostanke njihove dominacije v teku te vojne, temveč tudi ostanke njihovih prejšnjih osvajanj. Konferenca mora omogočiti narodom, ki so bili razkosani med raznimi do zdaj agresivnimi državami, da se končno združijo in postanejo svobodni. Storitvi mora vse za zagotovitev miru na njihovih mejah. Konferenca mora dalje upoštevati, da morajo biti osvobodjeni narodi zares svobodni

(Dolje na 2. strani)

Amerika odpustila Italiji 20 milijard vojne odškodnine

Zedinjene države so obenem naznanile, da ne bodo pomagale Italiji, da bi plačala vojno odškodnino narodom, kateri so trpeli radi njene agresije

PARIZ, 11. septembra—Zedinjene države so danes naznanile, da je njih vojna proti Italiji stala 20 milijard dolarjev, da pa se ne bo od nje zahtevalo niti centa vojne odškodnine. Istočasno je Amerika formalno naznanila, da ne bo dajala Italiji denarja, s katerim bi plačala vojno škodo narodom, ki so trpeli radi italijanske agresije.

(To očitno pomeni, da se bo reparacijske zahteve Jugoslovani in Grčije znižalo na minimum. Rusiji je mirovna konferenca nedavno priznala 100 milijonov reparacij.)

Ameriški delegat Caffery je danes ostro napadel Bolgarijo in njeno zahtevo, da se ji prizna zapadna Tracija, na kateri nacija bi dobila Bolgarska dostop do Egejskega morja.

Caffery je izrazil osuplost nad tem, da Bolgarska kot bivša sovražnica zahteva ozemlje od "najzgodnejše in najbolj odločne izmed vseh naših zaveznic."

Sovjetska Rusija podpira bolgarsko zahtevo za zapadno Tracijo. Caffery je izrazil "polno simpatijo" za grško zahtevo za "strategično spremembo" bolgarske meje na korist Grčije v zapadni Traciji.

Italijanski delegat Bonomi je danes pozval veliko četvorico, da se potom plebiscita odloči, komu naj pripada Julijska krajina. (Poročilo očitno ni popolno, kajti plebiscit, ki bi obsegal VSO Julijsko krajino, bi brez dvoma izpadel v prilog Jugosloviji, kar Italijani dobro vedo. Bonomi je vsekakor zahteval plebiscit samo v zoni A, ki se nahaja pod anglo-ameriško okupacijo.—Op. ured.)

Izgubil državljanstvo

Zvezni sodnik Paul Jones je včeraj vzel državljanstvo Grku Antoniosu Veniosu, ki je nelegalno prišel v Ameriko leta 1924, kar se je sedaj odkrilo. Venios je nazadnje živel na 1166 E. 79 St., toda se je odselil neznano kam. Leta 1933 je zaprosil za ameriško državljanstvo in pri tem predložil listine brata Andreja, ki je prišel legalno v Ameriko in si tako na sleparski način pridobil državljanstvo.

OBTOZEN, DA JE KRADEL IN METAL PROČ PISMA

PITTSBURGH, Pa., 11. sept.—Edwin K. Shriver, 18-letni poštar za poštežsko okrožje, doma iz Washingtona, Pa., je dobil delo za raznašanje pošte v predmestnem okrožju. Da si skrajša delovni dan, je pisma enostavno metal proč. Tako je priznal poštni inšpektorjem, da je zmetal proč okrog 5.000 pism za časa svojega službovanja. Obtožen je tatvine pisma in je bil postavljen pod \$1.500 varščine do zaslišanja.

PRIJATELJICO ISČE

Mr. Joe Picely, 18701 Musko-ka Ave., je prejel pismo od sestrične Marije Darovec, sedaj poročene Roje, iz Valte vasi, ki bi rada zvedela za naslov prijateljice Anne Spacapan, poročene Jelen. Ako sama to čita ali pa če kdo ve kje se nahaja, se prosi, da pokliče IVanhoe 3069, ali pa se zgasi na zgornjem naslovu.

Pomožna akcija za Jugoslavijo se ne sme ustaviti!

Ameriški državni departament je naznanil, da politike ne bo mešal z rešilno akcijo in da ne bo zahteval ustavljenj relief za Jugoslavijo niti od strani Zed. držav kot takih niti od strani mednarodne reliefne organizacije UNRRA-e.

To je pravilno in pošteno stališče. Navzlic temu pa so na delu močni vplivi, ki dan na dan kričijo v javnosti, da se mora vsaka nadaljnja pomoč jugoslovanskemu ljudstvu iz Amerike ustaviti.

Nujno potrebno in važno torej je, da naša javnost nastopi proti tej strupeni kampanji. Naše organizacije, društva in posamezniki naj brez odlašanja pošljejo brozjavne apele na predsednika Trumana, na državni departament, na Fiorello La Guardia kot generalnega direktorja UNRRA-e v Washingtonu, in na trgovinski departament, da merodajni vladni organi vztrajajo na stališču, ki ga je zavzel državni departament.

Narodi v Jugoslaviji so proporcionalno več pretrpeli in doprinesli za skupno zmago Združenih narodov kot katerikoli drug narod. Incidenti, ki so se primerili nedavno in ki služijo reakciji za gonjo proti Jugoslaviji, so obžalovanja vredni, toda bila bi neizmerna tragedija za ljudstvo Jugoslavije in za miroljubne narode vsega sveta, ako bi se Amerika dala zapeljati od elementov, ki netijo histerijo in hujskajo za masčevalno akcijo proti jugoslovanskemu ljudstvu.

Pošljite brozjavne apele na pristojna mesta v Washington še danes!

10.000 VOZNIKOV SE BO VRNILI NA DELO?

NEW YORK, 11. sept.—V stavko voznikov delavcev je danes posegel glavni urad voznike unije AFL, vsled česar se pričakuje, da se bo jutri vrnilo na delo 10.000 voznikov, ki so nehali z delom v znak simpatije s člani unije, ki so direktno prizadeti v mezdnem sporu.

V BOLNIŠNICI

V MacDonald House bolnišnici na Euclid Ave. se nahaja Mrs. Frances Samsa, stanujoča na 15913 Grovewood Ave. Obiski bodo dovoljeni čez par dni. Želimo ji skorajšnje popolno okrevanje!

Vladna komisija noče spremeniti stališča glede mezd pomorščakov

Skrite nacijske zakladnice odkrite

FRANKFURT, 11. sept.—Ameriška tajna vojaška policija je danes istočasno vdrla v več raztresenih prostorov, kjer je zaplenila velike zaloge zlatnine, srebrnine in raznih dragih kamnov. Tajne zakladnice so bile očitno shranjene z namenom, da se jih rabi za obnovo nacijskega gibanja.

Rečeno je, da vrednost odkritih zakladnic znaša mnogo milijonov dolarjev.

Domneva se, da so naciji odkrite dragocenosti skrili po raznih krajih tik pred zlomom Nemčije. Natančna vrednost odkritih zakladnic najbrže ne bo ugotovljena več dni.

MATI GENERALA EISENHOWERJA UMRLA

WASHINGTON, 11. sept.—V Abeleni, Kansas, je danes umrla Mrs. Ida Eisenhower, mati gen. Dwight D. Eisenhowerja in štirih drugih živčih sinov. Živela je sama na svojem skromnem domu in ko je umrla, ni bil navzoč nobeden izmed petih sinov. General Eisenhower in soproga sta danes odpotovala v Abeleni, Kans.

Mrs. Eisenhower, ki je vse življenje sovražila vojno, ni marala, da bi njen sin pohajal v vojaško akademijo v West Point, ampak ko je napravil vstopni izpit, se je delala veselo.

"Molila sem vsako noč, da bi ga ne sprejeli," je pripovedovala često, "ampak ko je dobil vstop, sem se obnašala, kakor da sem se veselila njegovega sprejema."

Železnice za omejitev dima in saj

Poročajo, da so železnice v tem okraju najele 20 izvedencev, katerih naloga je omejitev dima, ki so ga doslej puhale številne lokomotive v tem okraju. Tozadevno sporoča A. P. McGrath, načelnik Railroad Operating komiteja, da so železnice podvzele disciplinarno akcijo proti osobju lokomotiv, ako se jih zasači, da ne rabijo naprav, ki omejujejo dim in saje. Železnice družbe obljubljajo popolno sodelovanje z mestno upravo, da se odstrani nepotrebn dim in saje iz Clevelanda.

LOV ZA MOŠKIM VSLED UMORA RAZPOROČENKE

CRYSTAL CITY, Mo., 11. sept.—Oblasti so na lov za nekim oženjenim moškim, ki je izginil isti dan, ko je izginila 26-letna razporočanka Irene Elsing, mati dveh otrok, katere truplo je bilo včeraj najdeno v reki Mississippi štiri milje od tu. Jasno je, da je bila ženska umorjena.

ČLOVEK JE LAHKO PREMLAD ZA ZENITEV

CHEYENNE, WYO., 11. sept.—Thomas V. Grantham, star 74 let, upokojeni bankir iz Greeley, Colo., in Katherine Wilsher, stara 72 let iz Baldwin Parka, California, sta zaprosila za poročno dovoljenje. Pravita, da je človek za ženitev lahko premlad, toda nikdar prestar.

Mornarične unije odgovorile, da to pomeni boj do konca! CIO unije bodo podprle stavko AFL pomorščakov

WASHINGTON, 11. septembra—Vladna komisija za mezdno stabilizacijo je nocoj sklenila, da bo vztrajala na tem, da mezdno znižanje, katerega je odredila nedavno, potem ko so unije AFL izposlovale kontrakt z lastniki za zvišanje mezd, ostane neizpremenjeno.

AFL unije, v katerih so organizirani pomorščaki in pristaniški delavci, so nemudoma naznanile, da to pomeni, da se bo stavka, ki je bila oklicana po vseh ameriških lukah kot protest proti akciji vladnega odbora, nadaljevala "do trpkega konca."

CIO unije pomorščakov in pristaniških delavcev so že poprej naznanile, da so pripravljene v petek odrediti stavko v podporo tovarišem v unijah AFL.

Taka solidarnost je nekaj izvanrednega vpričo znanega nasprotstva, ki sicer obstoja med organizacijama AFL in CIO.

Unijski voditelji pozivajo k splošni stavki

Unijski vodje, ki so že poprej apelirali na glavne odbornike AFL in CIO, da okličejo splošno narodno stavko, ako vladni stabilizacijski odbor ne bo preklinal svojega prvotnega meznega sklepa, so nocoj obnovili apel za podporo od strani drugih unij. V javnost so dali izjavo, v kateri pravijo:

"Naša borba je borba vsega delavstva. Vodstvo stavke pomorščakov in pristaniških delavcev je uverjeno, da bo celotno delavsko gibanje stalo solidarno za njim, dokler ne bomo izvojevali končne zmage."

S tem je bila kriza, ki je nastala s paralizo dela v vseh lukah širom dežele, položena direktno na prag Bele hiše. Predsednik Truman, ki ni doslej podvzel še nobene direktne akcije, bo očitno moral na kak način poseči v situacijo. Kaj namerava predsednik storiti, ni nikomur znano.

AGENTJE OPA IZVRŠILI 71 ARETACIJ

LOS ANGELES, 11. sept.—V tem mestu so OPA vsiljevalni agenti včeraj napravili pogon na razpečevalce novih in rabljenih avtomobilov in izvedli 71 aretacij v upanju, da ugonobijo avtomobilski črni trg, ki sega v milijone dolarjev.

Aretacije so izvedli pri razpečevalcih, kjer so OPA agentje kupili avtomobile za zaznamovan denarjem po višjih cenah, kot so določene od OPA. Agentje OPA trdijo, da samo v južni Californiji razpečevalci avtomobilov na črnem trgu naredijo nad en milijon dolarjev ilegalnega dobička na mesec. V nekaterih slučajih se avtomobili prodajajo do \$2.000 nad ceno, določeno po OPA.

REDNA SEJA

Članice društva Svob. Sloven-ke št. 2 SDZ se vabi na redno mesečno sejo, ki se vrši nocoj ob navadnem času v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. Razmotrivalo se bo o prihodnji veselici in prosi se polnoštevilno udeležbo.

Odprta cesta preko države Ohio?

Maj. H. H. Allen, posvetovalni inženir za Pennsylvania Turnpike Commission, je dejal, da bi bilo priporočljivo zgraditi odprto cesto preko države Ohio, katera bi stala 152 milijonov dolarjev, ne da bi davkoplačevalce stala en sam cent. Cesta bi bila zgrajena s privatnim denarjem in bi se pobiralo pristojbino od vseh, kateri bi hoteli voziti po njej.

Taka cesta bi se pričela pri Youngstownu na državni meji Pennsylvanije in bi vodila skozi Cleveland in Toledo in naprej do meje države Indiana ter bi bila 239 milj dolga. Privatni interesi bi jo zgradili in pobirali cestnino za dobo 30 let. Potrebovali bi se dnevno samo 6750 avtov, da bi krili obveznosti. Pričakuje se, da bi se približno 12.000 avtomobilov dnevno poslužilo te odprte ekspressne ceste.

Državni senator Ralph A. Winter iz Lodi, Ohio, namerava predložiti državni zakonodaji to jesen predlogo, da se gradnja take ceste dovoli.

Zamorci so kupili židovski tempel

Dr. Oliver B. Quick, pastor zamorske Cory metodistične cerkve iz 3500 Scovill Ave., je sporočil, da je njih kongregacija kupila judovski center na 1117 E. 105 St., kateri je bil zgrajen leta 1921, kot najlepši židovski tempelj in je stal kompleten nad en milijon dolarjev. Poleg templja je tudi telodvorna dvorana, kopalni bazen, dvorana za zabave in drugi prostori. Zamorci bodo spremenili tempelj za svojo metodistično cerkev, v katero se selijo do 1. decembra letos. Koliko so plačali za posestvo, ni znano.

Cory Metodistična cerkev je ena najstarejših zamorskih kongregacij v Clevelandu in ima nad 2.000 članov. Ustanovljena je bila 1875 leta. Zidje si gradijo nov tempelj na Euclid Heights Blvd., v Cleveland Heights, ki bo stal pol milijona dolarjev.

NOVA METODA ZA PRAZENJE KROMPIRJA

CHICAGO, 11. sept.—A. R. Patton in W. E. Pyke iz Colorado State kolegija sporočata, da sta iznašla novo metodo priprave krompirja za "potato chips", ki ne bo imel več rjavih lis, pač pa bo snežno bel. Narezan krompir se pred praženjem v olju predela v vroči vodi, ki odpravi neke kisline in zmanjša sladkor, kar je doslej povzročalo, da je krompir med praženjem postal rjavo lisast.

Kdor je človekoljub, daruje za otroško bolnico v Sloveniji

"ENAKOPRAVNOST"

Owned and Published by
THE AMERICAN JUGOSLAV PRINTING & PUBLISHING CO.
2321 ST. CLAIR AVENUE CLEVELAND 3, OHIO
HENDERSON 5311-12
Issued Every Day Except Saturdays, Sundays and Holidays

SUBSCRIPTION RATES—(CENE NAROČNINI)
By Carrier in Cleveland and by Mail Out of Town:
(Po raznašalcu v Clevelandu in po pošti izven mesta):
For One Year—(Za celo leto) \$7.00
For Half Year—(Za pol leta) 4.00
For 3 Months—(Za 3 mesece) 2.50

By Mail in Cleveland, Canada and Mexico:
(Po pošti v Clevelandu, Kanadi in Mehiki):
For One Year—(Za celo leto) \$8.00
For Half Year—(Za pol leta) 4.50
For 3 Months—(Za 3 mesece) 2.75

For Europe, South America and Other Foreign Countries:
(Za Evropo, Južno Ameriko in druge inozemske države):
For One Year—(Za celo leto) \$9.00
For Half Year—(Za pol leta) 5.00

Entered as Second Class Matter April 26th, 1918 at the Post Office at Cleveland, Ohio, under the Act of Congress of March 3, 1879.

104

KARDELJ V PARIZU

(Nadaljevanje s 1. strani)

do vsakega gospodarskega in političnega pritiska od zunaj, od vsakega vmešavanja v njihove notranje zadeve.

Poleg tega je treba deželam, preko katerih je šla vojna in sovražna okupacija z vsemi strahotami in uničenji, zagotoviti odgovarjajočo odškodnino na račun agresorja, ker jih je ta opustošil iz ruševin. To je po mišljenju jugoslovanske delegacije edina pravilna pot, če hočemo, da bo konferenca uspešna. Samo s tem bo agresija pravično kaznovana.

Nekateri predlagajo drugo—po mišljenju jugoslovanske delegacije—zelo napačno in nevarno metodo. Zavračajo objektivne kriterije in predlagajo, naj nas vodi izključno dejstvo, kakšen delež je imela v vojni posamezna agresorska država. Izhajajoč iz tega stališča zahtevajo nekateri na primer popustljive sklepe napram Italiji, kar se praktično izraža v tem, da se da Italiji del Julijske krajine. Jugoslovanska delegacija je tudi mišljenja, da je treba pri sklepanju miru upoštevati tudi delež posamezne agresorske države v vojni. Se več, ona želi in si bo s svoje strani prizadevala, da omogoči mirovne pogodbe tem državam čim prej moralno življenje in obnovo in da zagotovi ljudstvu in posameznikom njihove nacionalne in demokratične pravice. Toda, če gre za popustljivost, potem ima ta prostor in mora imeti prostor samo v okviru pravic in pravičnih zahtev teh držav in narodov, a v nobenem primeru ne more biti govora o popustljivosti do agresivnih in osvajalnih zahtev na račun drugih narodov.

Jugoslovanska delegacija smatra, da ne more biti nikakršne popustljivosti do agresivnega imperializma. Jugoslovanska delegacija se strinja s tistimi govorniki, ki pravijo, da je treba kazati dobro voljo v odnosu do narodov večrajšnjih agresivnih dežel, da bi se jim nudila možnost demokratičnega preporoda. Toda ta dobra volja se mora nanašati na demokratične in naravne pravice človeka in naroda in se ne sme manifestirati s tem, da se večrajšnjemu sovražniku popušča tam, kjer je delal in še dela nasilje nad drugimi narodi. Dobra volja mora biti usmerjena tako, da se širokim ljudskim množicam v večrajšnjih agresorskih deželah omogoči normalno življenje in vsa možna osebna sreča in napredek, kakor tudi spoštovanje njihovih nacionalnih pravic, da sami odločajo o svoji deželi.

Bilo bi popolnoma nepravilno smatrati, da je mogoče privedi v dobro voljo in na pot miru in demokratičnega sodelovanja večrajšnje agresorske dežele na ta način, da se jim pusti del prej nepravilno pridobljenega plena, kot so na primer tuja narodnostna ozemlja. Takšno postopanje bi okrepilo sile agresije in potrdilo v njih prepričanje, da je sila lahko uspešno sredstvo osvajalne politike.

Prvi pogoj miru je, da osvajalec zapusti ozemlje, ki ga je nepravilno osvojil in da se umakne za svoje etnične meje. Če ta konferenca ne bo dosegla tega, tedaj ne bo prepričala sile agresije, da je pravica močnejša od sile, ne bo preprečila ponavljanja agresije. Takšno je stališče jugoslovanske delegacije o načelih, ki morajo biti predvsem osnova dela te konference.

Treba je izraziti priznanje ministrom za zunanje zadeve Zedinjenih držav, Sovjetske zveze, Anglije in Francije, ki so opravili težak, toda pomemben posel v pripravljanju mirovnih pogodb. Na mnogih področjih so prinesli predloge, ki so objektivni in pravični in so zares lahko jamstvo trdnega miru. Toda vsi sklepi niso takšni. Med njimi so tudi takšni, ki so v nasprotju, z načeli, o katerih sem zgoraj govoril. Jugoslovanska delegacija poudarja to kot vprašanje načelne važnosti in kot vprašanje, ki zadeva neposredno nacionalne pravice Jugoslavije.

Po našem mišljenju so se mogli pojaviti takšni sklepi v prvi vrsti zato, ker se ni vedno in pri vseh zavezniki državah vodilo dovolj računa o pravicah in interesih nekaterih malih in sdenjih zavezniki narodov in držav. Bilo bi veliko zlo za konferenco, če bi subjektivni interesi posameznih zavezniki držav pričeli izpodrivati objektivna merila. Razumljivo je, da pod takšnimi pogoji ne bi bilo mogoče doseči pravičnega miru.

(Nadaljevanje in konec.)

UREDNIKOVA POŠTA

VTISI IN SPOMINI NA 13. REDNO KONVENCIJO

Cleveland, O. — V naslednjih izčrpnih želim podati moje spomine in vtise s 13. redne konvencije SNPJ. Clevelandška delegacija se je odpeljala s postaje Union z enourno zamudo. Odpeljali smo se namreč ob 12:20 popoldne mesto ob 11:25 popoldne. Vozili smo se z železnico New York Central, s katero smo naredili pogodbo za vožnjo od Clevelanda do Eveletha, Minn. ter nazaj. Vse je šlo prav po sreči, razen enourne zamude. Naša družba je bila povsem veselo razpoložena. Smeha in šal ni manjkalo.

V Chicago smo se pripeljali uro pozneje, ob 5:45, zato je moral na nas čakati poseben vlak, ki je bil najet za delegacijo. Lahko si mislite kako je bilo treba hiteti s postaje La Salle na postajo North Western. Rečem vam, kakor sem napisal v Enakopravnosti, tisti prevoz s postaje na postajo je bil od muh in vraga. Treba je bilo stopiti na prste v pol temi po raznih stopnicah, a v obeh rokah pa težko prtljago. Poleg tega pa je bila še velika gnječa, ljudje drveč in se mešajoč vse križem krazem. To je bilo za ženske še bolj mučno. Tudi takozvani posebni izvoški so od muh. Ko te po velikem cincanju pripeljejo na mesto, ti povedo, da je tvoj vlak že skoraj napolnjen in pripravljen za odhod. V našem slučaju je bilo malo drugače, ker smo imeli poseben vlak.

Končno smo se vseeno srečno ukrcali v tisti cincarski vlak, kateri nas je res zelo cincarsko peljal, da bi bilo lahko sram železniško družbo North Western. O tem sem že pisal v Enakopravnosti. Plačalo pošteno, da ti bodo dali vsaj prilično dostrežbo, pa dobiš za pošteno plačilo vsake vrste smolo.

Na vlaku smo se nato posedli, pozdravljali z brati delegati in delegatinkami in predstavljali. V Eveleth se je peljalo tudi mnogo gostov. Družba v splošnem je bila vesela in zabavna, zato se nismo preveč brigali za razne neugodnosti in slabo postrežbo. Za te stvari sem se bolj zanimal, ko sem se vozil do brez domače družbe.

V Eveleth smo dospeli po zelo cincarski vožnji v nedeljo okrog pol dne ali malo pozneje. Dospel tja smo zagledali veliko množico naših in drugih ljudi, ki so čakali na nas. Med njimi so bili tudi glavni odborniki SNPJ ter posebni odbori, ki so prišli v Eveleth nekaj dni prej. Med njimi sem zagledal in se pozdravil tudi z gl. predsednikom ABZ Rogljem, glav. tajnikom Zbanišnikom in urednikom Nove Dobe Trbovcem. Oni so namreč imeli tedaj v Elyju polletno zborovanje.

Potem smo oddali našo prtljago v Mestpi avditorij, kjer smo se registrirali za stanovanje. Od tega posloja nas je vse skupaj spremila mestna godba. Naj omenim, da so bile vse glavne ulice in poslopja lepo okrašena delegaciji v počast. Mesto Eveleth menda še ni bilo tako lepo okrašeno kot to pot, vsaj tako sem slišal.

Kje sem stanoval za časa konvencije? Z drugima dvema delegatoma so me odpeljali na naslov družine John Agnich, 716 Park Ave. Imel sem zelo lepo stanovanje poleg parka, kjer je bil lep razgled. Družina je bila zelo prijazna in gostoljubna. Moja sestanovalec sta bila delegat Frank Erzar iz Elyja, Minn., in John Valetich, delegat društva 271 iz Garyja, Ind. Slednji je imel avto in je naju vozil na zborovanje vsako jutro. Naše stanovanje je bilo namreč oddaljeno kakih 20 minut hoda. Delegatu Valetichu najlepša hvala. On je izvrsten dečko v vsem, posebno v pogovoru.

Z družino John Agnich smo

se prav imenitno razumeli, radi tega je želim malo opisati. John se je rodil blizu Črnomlja v Boli krajini. V Ameriko je odšel leta 1897 in se naselil v Calumetu, Mich. Tedaj mu je bilo 17 let. Tam se je oženil s 16-letno tu rojeno Angelo Jermatovo. Leta 1910 pa sta se preselila v Eveleth, kjer sta vodila mnogo let gostilno, pozneje pa je služil John okrog 18 let kot mestni policist. V zakonu sta vzgojila štiri otroke, dva sinova in dve hčeri. Najstarejši sin je učitelj na srednji mestni šoli v Evelethu. On je član SNPJ. Tudi drugi sin ima dobro službo. Starejša hči je poročena, mlajša 21 let, je pa še svobodna in začasno pomaga svoji mami.

Mrs. Agnich ima še živečo mater, katera še vedno stanuje v Calumetu, Stara je 87 let. Ko je prišla v Ameriko, ji je bilo 27 let. Oče pa je umrl še pred leti. Imela sta več otrok in če se ne motim, je Mrs. Agnich najstarejša. V Calumetu se je naselila največ rojakov iz okoliščine Črnomlja, Semeča in Metlike. Tudi v Evelethu jih je še precej. John Agnich mi je pripovedoval o sosedih Šokcih, o katerih sem slišal že prej. Njegovo pripovedovanje me je zelo zanimalo. Najlepše se zahvaljujem družini Agnich za postrežbo.

Maksim Gorki: "Mati"

Odlomek iz romana

Pomlad se je bližala; tajajoči se sneg je odgrinjal blato in saje tovarniških dimnikov, ki so bile skrite v njegovi globini. Vsak dan je blato vsiljiveje udarjalo v oči in vse predmestje je bilo videti oblečeno v cape in neumito. Podnevi je kapljalo od streh, sive stene hiš so se trudno in potno kadile, ponoči pa so se povsod nerazločno belili ledeni curki. Čedalje bolj pogosto se je na nebu prikazovalo solnce. In odločno, tiho so žuboreli potočki ter ubirali pot proti močvirju. Opoldne je nad predmestjem prijazno trepetala drhteča pesem pomladnih upov.

Pripravljali so se na praznovanje prvega maja. Po tovarni in po predmestju so frfotali letaki, ki so razlagali pomen tega praznika, in celo mladina, ki jo propaganda še ni zajela, jih je brala in pritrjevala.

"To je treba napraviti!" Vjesovščikov se je mračno smehljaj in vzkliknil:

"Čas je! Dovolj smo slepomišli!"

Tudi Fedja Mazin je bil vesel, da nikoli tega. Močno je šušljaj; njegovi živčni, drhteči gibi in besede so ga delali podobnega škrlancu v kletki. Povsod ga je spremljal molčeci in za svoja leta čudno resnobi Jakov Somov, ki je delal zdaj v mestu. Samojlov, ki so mu bili v ječi lasje še bolj pordeeli, Vasiljev Gusjev, Bukin, Dragunov in še nekateri so dokazovali, da je treba nastopiti z orožjem, a Pavel, Malorus, Somov in drugi so jim oporekali.

Prihajal je tudi Jegor, zmerom truden, poten in zasopel in šaliv.

"Delo za izpremembo sedanjega reda je veliko delo, tovariši, a za to, da bo hitreje napredovalo, si moram kupiti nove čevlje!" je govoril, kazoč na svoje raztrgane in mokre čevlje. "Vrhne čevlje imam takisto neozdravljivo raztrgane in vsak dan si zmočim noge. Ker ne maram leči pod rušo, dokler javno in v pričo vseh ne zatajim starega sveta, zato odklanjam predlog tovariša Samojlova o oboroženi demonstraciji in predlagam, da me oborožite s močnimi čevlji, zakaj globoko sem prepričan, da je to za zmago socializma koristnejše od še tako velikega pretepa."

V takisto izprepletičenem je-

bo in vljudnost, kakor tudi otrokom, ki so bili tako preprosti in dostojni ves čas mojega bivanja pri njih! Ako je kakšna majhna pomota v tem spisu, naj mi družina Agnich oprosti, če pa nas bo pot še kdaj skupaj pripeljala, se bomo pa zopet lepo in prijateljsko pogovorili.

Na tem mestu se lepo zahvaljujem in prijateljsko pozdravljam tudi moja sestanovalec delegata Franka Erzarja in Johna Valeticha. Vsi skupaj ostanite zdravi in čitajte moje konvenčne spomine in druge dopise, tako da ne boste pozabili "večnega popotnika" Antona Jankovicha, delegata društva št. 147 iz Clevelanda.

Tisto nedeljo popoldne, ko smo prišli v Eveleth, smo se odpeljali na zelo prijazen pikniški prostor, kjer se je zbrala velika množica ljudi iz vseh krajev Amerike in Kanade. Dan je bil lep, kakor nalašč za piknik. V tej množici sem spoznal mnogo mojih starih prijateljev in znancev, s katerimi sem se pozdravil po mnogih letih. Z nekaterimi se nisem videl že 26 let, od časa, ko sem se potoval po zapadu. Pozdravljanje in rokovanja ni bilo ne konca ne kraja. Gotovi ljudje, ki so to videli, so me vprašali, če vse poznam. Vsi smo bili najbolj razpoloženi, škoda le, da ni bilo skoraj nič piva na pikniku. Sicer pa "železne" ni manjkalo in tudi sladke pijače ne.

Anton Jankovich.

ziku je pripovedoval delavcem zgodbe o tem, kako si je ljudstvo v raznih deželah izkušalo olajšati življenje. Mati ga je rada poslušala in odnašala iz njegovih govorov čuden dojem — namreč, da so bili najbolj prekanjeni sovražniki ljudstva tisti, ki so najhujše in največkrat prevarili, majhni, trebušasti, rdečelični človečki, brezvestni in lakomni, zvijačni in okrutni. Kadarkoli jim je bilo pod oblastjo vladarjev težko živeti, so nahujskali preprosto ljudstvo zoper vladarsko oblast, in kadar se je ljudstvo vzdignilo in iztrgalo kraljem to oblast iz rok, so človečki s prevaro dobili oblast v svoje roke in zapodili ljudstvo v svoje kolibe, če se jim je upiralo, so ga pa poklali kar na stotine in na tisoče.

Nekoč se je ohrabrila in mu opisala to sliko življenja, ki so jo bile ustvarile njegove besede; nato se je v zadregi nasmejala in vprašala:

"Ali je tako, Jegor Ivanič?"

Krohotal se je, zavijal oči, lovil sapo in se z rokami drgnil po prsih. "Resnično je tako, mamič! Zgrabili ste poglavitnega bikč! Zgodovine za roge. Na tem rumenkastem ozadju je nekaj okraskov, to je našivov, ki pa nikakor ne izpreminjajo bistva! Prav ti debelušasti človečki so največji grešniki in najstrupenejši mrčes, ki žre ljudstvo. Francozi jih kaj primerno imenujejo buržuje. Zapomnite si, ljuba mamica: buržuje. Ti nas žro — žro nas in nas izsesavajo."

"Torej bogatini?" je vprašala mati.

Tako je! In tem je njihova nesreča: Vidite, če dan za dnem primešavate otrokovi jedi baker, se s tem zadržati rast njegovega kosti in otrok ostane prtilikavec; če pa človeku že od mladega zavdajajo z zlatom, postane njegova duša majhna, slabotna in sita, prav kakor gumasta žoga za pet kopejk ...

Nekoč, ko so govorili o Jegorju, je Pavel rekel: "Veš Andrej, najrajši se šaljivo tisti ljudje, ki jih zmerom srce boli ..."

Malorus je pomolčal, priprl oči in odvrnil: "To ne bo držalo! Če bi bilo po tvojem, bi vsa Rusija od smeha umirala ..."

Nataša se je zdaj spet pokazala. Tudi ona je sedela v ječi, v nekem drugem mestu, a to je ni bilo izpremenilo. Mati je opazila, da je postajal Malorus v

njeni navzočnosti veselejši, si pal šale iz rokava, dražil tovariše s svojo mehko hudomušnostjo in pripravljal s tem Natašo v veselje smeh. Kadar je odšla, je pa spet otožno žvižgal svoje neskončne pesmi, dolgo hodil po sobi sem ter tja in potrto drsal z nogami.

Pogosto je prihitela Saša, zmerom čemerna, zmerom vihrava in kdo ve zakaj čedalje bolj oglata in rezka. Ko jo je Pavel nekoč spremil v vežo, ne da bi zaprl vrata za seboj, je mati po naključju začula glasen pomenek.

"Ali boste vi nosili zastavo?" je tiho vprašala dekle.

"Jaz."

"Nepreklicno?"

"Da. To je moja pravica."

"In spet v ječo?"

Pavel je molčal.

"Mar ne bi mogli ..." je začela in obmolnila.

"Kaj?" je vprašal Pavel.

"Prepustiti komu drugemu."

"Ne!" je glasno odvrnil.

"Pomislite ... tako vplivni ste ... radi vas imajo ... vidva z Nahodko sta tukaj prva ... koliko lahko koristita na svobodi ... pomislite! Za to vas bodo pa izgnali ... daleč ... za dolgo časa!"

Materi se je zazdelo, da zvenita v dekletovem glasu dve čustvi, ki ju je dobro poznala — bridkost in strah. In Sašine besede so ji padale na srce kakor debele kaplje ledene vode.

"Ne, sklenil sem!" je rekel Pavel. "Tega se za nič ne odrečem."

"Niti, če vas jaz prosim ... in če ..."

Pavel je zdajci nekam čudno strogo zahteval: "Tako ne smete govoriti ... Kaj mislite. Ne smete!"

"Človek sem!" je tiho dejala.

"Dober človek!" je odvrnil.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE

Ponatis iz "Slovenskega poročevalca"

IZ DOLJNE SUŠICE

Ob cesti, ki pelje z Uršnih Sel na železniško postajo, odkoder nadaljuje svojo pot v Belo krajino, leži vas Dolnja Sušica. Komaj 20 hiš je skritih med sadnim drevjem, kljub temu je na košati stari lipi Sten-čas, na katerem se bere vse važnejše odločbe in dogodke. Ob poti se vijejo jame, ki so bile skopane že spomladaj, zraven njih pa že leže veliki električni drogovji, po katerih bo speljana elektrika na Uršna Sela in še dalje. Dolgo let je bil ta kos zemlje zapostavljen, v novi dobi pa niso več odrezani od sveta, z električnim omrežjem je sedaj preskrbljeno tudi za Dolensko.

Pod vasjo se vije potok Sušica, njegova struga pa je sedaj v poletnem času suha, le v deževju se zopet napolni z vodo. Ker je letos suša je v tem okraju letos velika težava za vodo. Vodnjake, ki so bili brez vode, je zadnji dež zopet nekoliko napolnil.

Letošnja prva košnja se ni kaj prida obnesla, zato hodijo gospodinje na 6 ur oddaljeni Ribnik, kjer so državna posestva, da si nakosijo trave in si tako pomagajo s krmo za živino. Zadnji dež je opomogel koruzi in krompirju in če bo še kaj deževja, bo dovolj otave. Ljudje so sedaj v največjem delu, vespovsod kliče zrela pšenica k žetvi.

ZA OBNOVO SPODNJE REČICE

V Spodnji Rečici tudi ne zaostajajo s svojim delom za drugimi kraji. Rudnik premoga Hudajama, ki se nahaja v tem okraju je pričel z obratom še leta 1892 in je bil ob osvoboditvi zelo opustošen. Okupator je mnogo strojev odpeljal drugam ali jih je uničil. S požrtvovalnim delom pa so že po nekaj mesecih zopet lahko pričeli s kopanjem premoga. Lokalni ru-

Pavel s takisto tihih, a nekam čudnim glasom, kakor da bi sapo lovil. "Človek, ki mi je drag ... da! In zato ... zato ne smete tako govoriti ..."

"Zdrav ostani!" je reklo dekle.

Po klopotanju njenih peta je mati uganila, da je hitro odšla, malone stekla iz hiše. Pavel je stopil za njo na dvorišče.

Težak, dušec strah je zajel materine prsi. O čem sta govorila, ni razumela, a čutila je, da jo čaka novo, veliko in mračno gorje. In njena misel se je ustavila ob vprašanju: kaj mislite storiti? Obstala je, se zadržala v možgane in običala kakor žebelj.

Pavel se je z Andrejem vrnil z dvorišča; Malorus je govoril in majal z glavo. "Eh, Isajka, Isajka ... Kaj naj storim z njim?"

"Treba mu je svetovati, naj opusti svoje nakane!" je mrko rekel Pavel.

"Paša, kaj misliš storiti?" je vprašala mati in povesila glavo.

"Zdaj? Zdaj?"

"Prvega ... prvega maja."

"Aha!" je zamolilo vzdiknil Pavel. "Na prapor bom nosil ..."

Na čelu spreveda bom korakal z njim. Za to me bodo najbrže spet vrgli v ječo."

Mater je zasklelo v očeh in v ustih je začutila zopremo suhotu. Pavel jo je prijel za roko in jo pogladil. "Moram, daj si dopovedati! V tem je sreča!"

"Saj nič ne pravim!" je dejala in počasi vzdihnila. In ko so se njene oči srečale s krmarstvim bleskom njegovih oči, je vnovič upognila vrat.

Izpustil je njeno roko, vzdihnili in očitajejo dejal: "Veseliti bi se morala, ne pa da žaluješ ... Kdaj bodo na svetu matere, ki bodo z radostjo pošiljale svoje otroke tudi v smrt? ..."

NOV MOST PRI HRASTNIKU

Ponatis iz "Slovenskega poročevalca"

darji pa niso samo pomagali pri obnavljanju rudnika. Priskočili so na pomoč tudi lokalnemu ljudskemu odboru, ki je bil v veliki zadregi, kako naj napravi dva mosta na cesti, ki je zaradi rudnika zelo prometna. Tako je rudnik preskrbel gradivo, rudarji pa so zgradili oba mosta, ki sta betonska in bosta zdržala brez popravil. Pri gradnji teh dveh mostov, so največ doprinesli s svojim delom delavci in namočenci rudnika pod vodstvom inženirja Vrečarja in delovodje Križnika, ki sta tudi sama pridno gradila.

Sedaj si bodo zgradili svoj prostorni dom in že pripravljajo za zidavo. Mladina in delavci v prostem času kopljejo in dovažajo gramoz. Da jim je dvorana za kulturne prireditve res potrebna je razvidno iz tega, da so se morale do sedaj kulturne prireditve vršiti v gostilniški sobi.

NOV MOST PRI HRASTNIKU

Na cesti Hrastnik - Dol - Rimске toplice je bilo treba star, za promet neuporaben most porušiti in zgraditi novega. Te naloge so se lotili mladi slovenski pionirji. Organizirali so prostovoljno delo po razredih. Delali so 6 dni, vedno po pouku od 2. do 6. ure popoldne. Odvzeli so stare mostnice, navozili kamenja in zemljo in na ta način izravnavali teren, da se promet lahko nemoteno vrši. Posebno se je odlikoval peti razred, vsi so bili res pravi mali udarniki. Vsak dan so navozili okoli 500 samokolnic materiala. Skupno se je udeleževalo okrog 150 pionirjev in novi most na cesti Hrastnik-Dol-Rimске toplice je dograjen.

V človečanski namen, za otroško bolnico v Sloveniji, lahko oddaste vaš namenjeni delež tudi v uradu "Enakopravnosti."

Mlinarjev Janez

Spisal: F. Kočevar

(Nadaljevanje)

Jaz nadaljujem: "Janez, povej mi odkritosrčno, ali se ne boš nič ženil?"

"Kaj, to ste ga vprašali?" ji seže Marjetica v besedo.

"Prav s temi besedami. Glej, govorila sem mu dalje na srce: Oče in mati sta ti umrla, brata več ni in sorodniki te pa tudi pisano gledajo. Nimaš ga pod milim Bogom človeka, da bi se lahko zanesel nanj. Vse ti se pojde pod nič! Gospodinja ti je treba na domu kakor vratom podbojev. Izberi si jo izmed naših deklic, katera ti je najbolj pri srcu, in katera kaj zna, pa tudi kaj prida ima in veruj mi, nobena ti ne bo odrekla, ker vsaka ve, da bo sedla za polno mizo."

Mirno je poslušal in v tla gledal. "Vedela bi ti za jako prilično nevesto," sem začela zopet čez nekaj časa. "Pridna in delavna tudi in vse čednosti ima, ki dišijo deklinski cvet. Brez dote tudi ni, in kar je vam fantom poglavitna reč, lepa je, da ji ga ni para ne blizu, ne daleč. Odrekla ti ne bo, le veruj mi, kar mi je že sama dejala, da si ji izmed vseh teharskih fantov najbolj všeč."

"Oh, kaj ste me izdali!" vzklikne prestrašeno Marjetica. "Le tiho, le tiho, da ti vse povem! — Oba sva na to umolknili. Jaz, ker sem čakala, kaj bo znil, on pa, ker si menda ni upal vprašati, katera da mi je na mislih. Videč, da le nič ne bo, pričem zopet: Povedati jo hočem —"

"Za pet ran božjih!" vzklikne Marjetica.

"Ne vznemirjaj se, dokler nisi vsega slišala! Povedala ti jo bom, toda obljubiti mi moraš, da nikomur ne zineš o tem, ako ti ne bo všeč. To mi je rad obljubil. Glej, Pengarjeva Marjetica te ima rada! — Janez me zgrabi za roko in vzklikne: "Martinaška, jeli res, kar ste rekli?" No, zakaj bi ne bilo res, mu prestrizem govorico, saj mi je vendar sama priznala, ko sva večeraj pleli skupaj repo. Morala sem mu vse na drobno razložiti, kako in kaj. Če te je volja do večernic tu počakati, ti morda celo Marjetico tu gori pripeljem, seveda le, če jo izprosim od očeta. Ko bi bilo le moje ognjišče skoraj dovršeno!" "Le kar hitro pojdite po njo," je dejal nato, "za ognjišče vam ni skrbeti, postavil ga bom jaz! In pa še nekaj, ne črhajte Marjetici o tem ničesar, kar sva se tu menila, da veste!" "Zato, Marjetica, delaj se, ko prideva gor, kakor bi o tem prav nič ne vedela!"

Naši znanci dospeta med tem k Sv. Ani. Tu je bilo že vse živo romarjev in drugih ljudi. Nekateri so postavljali iz tratnih ruš pod senčnatimi lipami ognjišča, drugi so vsajali stebre in rante v zemljo za šotore, kakor bi se bili hoteli ondi naseliti, zopet drugje so razprostrli celjski medicarji svoje šotore z rdečimi zastavami. Za cerkvijo pa so nabijali teharski fantje svoje nove topiče, ter jih poskušali, kako da pokajo. Silno so bili ponosni nanje, kajti možnarji so bili pri cerkvenih slovesnostih v tisti dobi še nekaka novina, torej jako redki in gorje tujemu fantu, ko bi se drznil priti med nje. To bi mu bili namazali pete! Zato so se tuji fantje le bolj od daleč zbirali in tu pa tam tudi domačim posmehovali in marsikomu izmed tujcev je že migal jezik, da bi bil jel zabavljati, ko bi se ne bil bal prevlekega števila Teharčanov. Med poslednjimi se je posebno odlikoval Mlinarjev Janez. Najmanj za pol glave je bil višji od dru-

gih, rasti je bil čvrste, kakor mlad hrast v dobri. Rdeč telovnik z debelimi srebrnimi gumbi, črne, umetne in bogato obšite irhovke, čez kolena visoki škornji, na glavi pa nizek klobuček — kastor — bolj na levo stran, izpod katerega se je videla pisana svilena kapa, — vse to nam je kazalo junaka stare korenine in reči moram, da se mu je kaj dobro podalo.

Z njegovega jasnega obraza je odsevala neustrašljivost in neka plemenita predrznost. Na lahko zakrivljenem nosu se mu je bralo silno junaštvo in skušeni ljudje, ki so obredli mnogo sveta, so pravili, da Mlinarjevemu Janezu ni para v devetih deželah. V iharskih hlačah je nosil ob stegnu zataknjene dragocene, s srebrom okovane nože.

Kakor orel na pečini je pogledoval danes tu pa tam po ljudeh, ki so od vseh krajev vrel skupaj. Videti je bilo, da

nekoga pričakuje. Ni mu bilo treba dolgo čakati, kajti bistro njegovo oko je že ugledalo, po čemer je srce tako neskončno koprnelo — svojo izvoljenko, Pengarjevo Marjetico poleg stare Martinaške. Janezu se zažari lice srčne radosti in neki sladak čut ga spreleti po vsem telesu. "Danes moram govoriti z njo odločno, naj velja kar hoče," sklene Janez sam pri sebi in se zamisli.

Med tem se mu približa njegov prijatelj Šimkov Tone, ki ga sočutno vpraša: "Kaj ti je, Janez, da si danes tako zamišljen? Le malo potrpi, da nabijemo možnarje ter jih popalimo, spravimo se nad vino, in to ti bo gotovo pregnalo vse skrbi, le meni verjemi."

Janez ni slišal ali vsaj poslušal ni, kar mu je pravil Šimkov, tako je bil zamišljen v svojo Marjetico.

"Kaj se danes briga Janez za vino in za nas!" pridiene Muharjev Jaka, "menim, da mu je tesno pri srcu, odkar se ogiblje našega društva. Zaljubljen se je! Jeli Janez, da sem jo zadel?"

Kakor bi se bil iz sanj prebudil, se ozre Janez okoli sebe in vpraša: "Kaj si rekel, Jaka?"

Vsi ga debelo pogledajo in

se hkrati zasmejejo. "Da, zaljubljen je, zaljubljen!... potrdi nekdo izmed njih. "Pa še kako!" pristavi drugi. "Jaz vem, kaj se pravi zaljubljen biti," pravi Šimkov in nabija možnarje z opeko; "skušal sem to, in že na tem svetu vice prestal, ko sem prvič videl svojo Mico. Raztresen sem vam bil in zaverovan, kakor riba, ki je požrla omotico."

Janeza oblije rdečica. Nekoliko sram ga je tudi, da se njegove najslajše tajnosti tako nemilo obravnavajo na jako sirov način v fantovskem krogu. Zatorej reče hitro: "Jaz imam skrbi, o katerih se vam drugim ne sanja ne, ker ima vsak izmed vas, kolikor vas je tu, še očeta in mater. Odkar so moja ljuba mati zatisnili oči, Turki pa očeta na breškem polju ubili, mi dela gospodarstvo noč in dan velike skrbi."

V stolpu se oglasi jako slovesno veliki zvon, na ostala manjša dva prično pa fantje pritkavati večernice, drugi zapalijo možnarje ter se poizgube s klobukom pod pazduho v cerkev. Tudi ljudstvo se je jelo polagoma izgubljati, ker je mrak pričel razprostirati po zemlji svoja črna krila. Le Janez se ne gane z mesta, kakor bi bil pri-

bit. Čisto sam je ostal. Ozre se tjakaj, kjer je stalo Martinaški no ognjišče, kamor je ravnokar prihitela Marjetica s škafof vode. Martinaške ni bilo videti nikjer. "Sedaj-le ali pa nikoli!" mrmra Janez sam s seboj in jo pomeri proti ognjišču. Sam sebi se je zdel neizmerno okoren in neokreten.

"Kaj si tako zamišljen, Janez, kar ves spremenjen se mi zdiš! Tvoji tovariši so odšli v cerkev, le ti si ostal na mestu, kakor bi bil primrznil k tlom."

"Res sem se bil nekoliko globoko zamislil kakor je sicer pri meni navada. Vzrok temu je moja razburjena notranjost, ker se je silno veliko spremenilo v poslednjem času."

"Ali se sme vedeti, kaka je tista imenitna sprememba?" vpraša nekako nagajivo Marjetica ter mu ljubo pogleda v oči. "Meni se že smeš zaupati, saj sva od najnežje mladosti rasla skupaj. Morda ti odleže, ako mi zaupaš, kaj te tare, in kdo ve, če ti celo ne bi mogla pomagati."

"Dobro si govorila, Marjetica, kajti če mi le živ krst more pomagati, je to gotovo v tvoji moči."

"Kako le?"

"Da, prav ti in nobena druga krščanska duša ne!"

"Tako? In ti mi toliko časa zakrivaš vzrok svoje žalosti? Ali sem res tako neusmiljena in trdosrčna, da bi ti ne hotela pomagati? Prav nič ne moreš imeti zaupanja do mene, ako me tako sodiš. S čim bi si to zaslu-

VARČNI LJUDJE
IZ JUGOSLAVIJE
so našli tu varnost za
njih denar iz leta 1849
... skupno z resničnimi
nasveti glede denarnih
zadev. Tudi vi boste!

Society for Savings

Ustanovljeno 1849
The People's Bank on
Public Square

Imate zdravniške predpise

Ko vam zdravnik predpiše zdravila, je važno, da so ista skrbno in pravilno sestavljena. Naša lekarna je za natančno in dobro sestavo zdravniških predpisov, prejela že štiri trofeje. Prinesite vaše predpise k nam.

Mandel Drug Co.

LODI MANDEL PH. C.

Slovenska lekarna

15702 Waterloo Rd.

IV. 9611

Lekarna odprta: Vsak dan od 9:30
dopoldne do 10 zvečer.
Zaprta ves dan ob sredah.

POZOR, SLOVENC!

Na tisoče in tisoče naših prijateljev je nas vprašalo za bolj velike zabojke za pošiljke v stari kraj. Sedaj imate priliko poslati do 44 funtov. Pri nas sedaj dobite velike zabojke in vse potrebne informacije. Obrnite se na našo tvrdko v vseh zadevah, tika-jočih se starega kraja.

Pošiljamo tudi denar v dolarjih direktno na naslovnike v registriranih pismih in po zračni pošti. Vsaka pošiljka je garantirana.

Mihaljevich Bros. Co.
6424 St. Clair Ave.

žila? Kaj ti je, povej mi brez ovinkov! Če morem, rada ti pomagam."

"Da, prav res mi lahko pomagaš."

"Ne oklevaj dalje, reci, kaj mi je storiti in storila bom."

(Dalje prihodnjé)

CIRKUSKI DEBELUHAR UMRL ZA SRČNO HIBO

PITTSBURGH, Pa., — 11. septembra. — V Allegheny General bolnišnici je umrl za srč-

no hibo John Porter, star 54 let, doma iz Dauphina, Pa. Bil je uposlen v cirkusu radi svoje izredne teže. Ob smrti je tehtal še 721 funtov. V bolnišnici so morali dati skupaj dve postelji, da so mu pripravili dovolj močno in prostorno ležišče.

Kenosha, Wis. — Dne 5. septembra sta se poročila Frank Jurca iz Chicaga in Jennie Hro-

Naše gledališče ima največ sedežev izmed vseh gledališč v Clevelandu. Vedno kažemo prvovrstne slike.

LOEW'S PARK THEATRE

E. 103 St. & Euclid Ave.

SEDAJ SMO PRIPRAVLJENI POPRAVITI VSE ELEKTRIČNE PREDMETE

NAMREČ ...

radio aparate — pralne stroje
čistilce — likalnike in druge aparate

V zalogi imamo tudi radio tube ter

Grand — Magic Chef — Tappan
in Roper peči
ZA TAKOJŠNJO DOSTAVO

ANTON DOLGAN

15617 Waterloo Rd.

IV 1299

V blag spomin

ob drugi obletnici prezgodnje smrti naše
preljubljene in nikdar pozabljene
soproge in matere

Rose Yager

ki nas je za vedno zapustila
dne 12. septembra 1944.

Dve leti je že minulo,
kar si Ti, ljubljena, nas zapustila,
nam vsem težko je pri srcu,
ker ta izguba je velika.

Zdaj bivaš vrh višave jasne,
kjer ni mraku, kjer ni noči;
tam solnce sreče Ti ne vgasne,
nas vabiš, kličeš za seboj.

V sredini našega srca,
Tvoj spomin živi ljubeč
kjer ostane do konca naših dni,
ko zopet vsi skupaj se združimo za vekomaj!

Zalujoči ostali:

SOPROG IN OTROCI

Cleveland, Ohio, dne 12. septembra 1946

Mi dajemo in izmenjavamo Eagle znamke

THE MAY CO'S BASEMENT

Izredno fine kakovosti
VLADNI SURPLUS
Flannelette
PIŽAME

ZA MOŠKE!

2.95

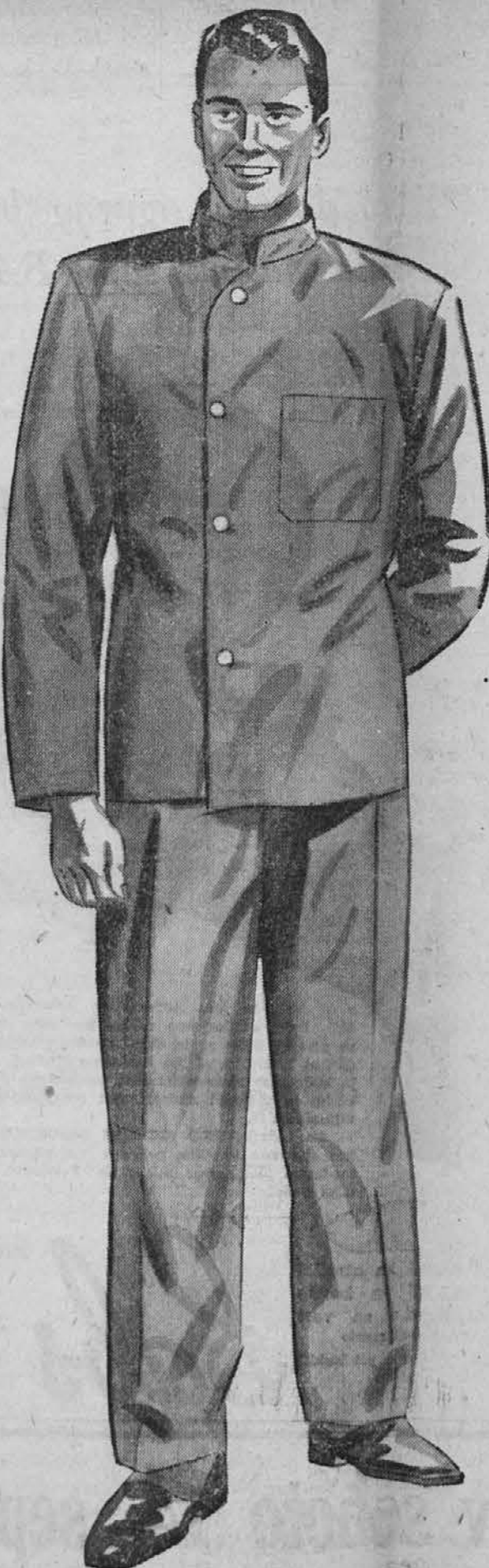
- Močne vrste bombažno flanelete v mehki sivo-modri barvi.
- Stili z gumbi spredaj, zgornji del, vrezani dovolj veliko za udobnost.
- Hlače z trakovi ob pasu, dovolj velike in prostorne za udobno spanje.
- Izdelani po vladnih predpisih, so prvovrstne vse skozi.
- Srednje mere za moške, tehtajoče 145 funtov do 190 funtov.
- Velike mere za moške, tehtajoče 195 funtov do 250 funtov.

Telefonska in poštna naročila sprejeta.
Pokličite CHerry 3000

Deške bombažne
pletene spodnje hlače

37c

Mehke, fine kakovosti spodnje hlače za dečke; z elastiko ob pasu. Majhne, srednje ali velike mere. Bele barve.

PISMA IZ STAREGA KRAJA

S travo so hranili Italijani jetnike

Družina Smrdel, 1384 E. 53 St. je prejela od brata Lojza Smrdelj iz Trnja na Krasu izredno zanimivo pismo, kako je bil obsojen na 30 let ječe in poslan na otok Elbo, od koder je k sreči pobegnil. Potem je bil zopet vjet po Nemcih in odpeljan na prisilno delo v Nemčiji, kjer je moral delati kot suženj od 12 do 18 ur dnevno ob slabi hrani. Pismo se glasi:

"Trnje na Krasu, 29. maja 1946.

"Dragi brat!

"Odkar si nismo mogli več dopisovati, so se dogodile neverjetne stvari pri nas. Pero ne more opisati vseh strahot, kar jih je preživel slovenski narod tekom te štiriletna borbe. Ako bi Ti hotel bolj natanko opisati strahote, ki nam jih je prizadejal okupator, bi nastala cela knjiga od vsakega Slovenca. Saj ga ni skoraj enega Jugoslavana, da ne bi občutil posledice te minule vojne.

"V kratkem Ti bom opisal moje življenje za časa naše borbe. Po zlomu Jugoslavije leta 1941, se je začelo po vsej Jugoslaviji in tudi na Primorskem uporno gibanje. Italijanski fašizem in nemški nacizem sta hotela Jugoslovanski narod uničiti in to je naš narod začutil, da se mu bliža smrt ali življenje.

"Predno so okupirale italijanske in nemške čete Jugoslavijo, je vsa tista čaršija bivše Jugoslovanske vlade s kraljem Petrom na čelu pobegnila in zapustila naš narod na milost in nemilost svoji usodi. Tedaj so se dvignili vsi narodi Jugoslavije z maršalom Titom na čelu, v borbo, biti ali ne biti.

"Bliskovito se je raznesla vesela novica tudi na Primorskem leta 1942, da se borijo partizani proti nasilnemu okupatorju, proti fašizmu in nacizmu. Tedaj tudi mi Pivčani nismo držali rok križema. Stopili smo takoj v akcijo in organizirali našo mladino v partizane. Pri tem delu sem bil jaz eden prvih na Pivki. Skoraj s sveto vnetjem sem se lotil tega težavnega dela.

"Pri nas je bila vojska pomnožena. Mussolini je slutil,

da se organizirajo uporniške čete, takozvani "Partizani". Zato je bilo delo organiziranja zelo nevarno in težavno. Italijanska kvestura je delala z vso paro, da bi izsledila organizatorje in uničila "Osvobodilno fronto". Toda to se jim ni posrečilo. Čim večji je bil teror, toliko večji je bil naš odpor. Streljanje naših nedolžnih žrtev, odgoni v koncentracijska taborišča, obsodbe na smrt ali na več let ječe niso slomila in uničila naše volje po svobodi.

"Slovenski narod je začutil, da je prišel čas, ko mora prijeti vsak za orožje in iti v boj proti našim krvnikom. Primorski narod se je temu klicu stoodstotno odzval.

"Na žalost nisem mogel vršiti in izpolniti svoje naloge, do konca. Zavrtni izdajalec me je izdal, ravno ko je bilo pri nas delo za O. F. v največjem razmahu. Dne 25. marca 1942 leta

Vaš donesek za otroško bolnico v Sloveniji bo znak ljubezni in spoštovanja do potrebnih. V ta namen lahko prispevate tudi v uradu "Enakopravnosti".

PALS NO LONGER... Marshal Tito, Yugoslav chief of state, is shown here (left) with U. S. Ambassador Richard Patterson Jr., when they were on a hunting trip together at Ruma. Patterson's outspoken blast in connection with Yugoslav air attacks on unarmed American transport planes may have ended a beautiful friendship.

sem bil aretiran med št. Petrom in našo vasjo. Stotnja vojakov in kavalerija me je obkolila in ni bilo moči misliti na beg. Tedaj se je pričelo moje trnjevo življenje.

"Iz št. Peterskega zapora sem bil odpeljan v Trst in izročen "kvesturi armadi". Kaj sem tam prestal tekom treh mesecev Ti ne morem popisati. Mogoče da boš kdaj čital v vaših časopisih, kaj je vse počela italijanska kvestura z političnimi jetniki po zaporih, kako jih je mučila na vse krute načine. Kljub temu, da je bilo mučenje nezno, nisem nobenega izdal in vzdržal skozi preiskovalni zapor, ki je trajal štiri mesece.

"Iz Trsta sem bil odpeljan v reški zapor. Kaj sem vse tam videl in doživel od strani kvesture in paznikov je neverjetno. Ko smo se javili pri zdravniku, je bil pogled strašen: trupla vsa razsekana, da je meso viselo od njih; udi izpahnjani in polomljeni; žrtva ako je priznala jih je dobila, ako ni priznal jih je še bolj dobil.

"Iz Reke sem bil odpeljan v Koper, tam je bilo malo boljše. Tam se je moj preiskovalni zapor končal po štirih mesecih. Po peti meseci sem dobil dovoljenje, da sem prvič mogel govoriti s svojimi sorodniki. Iste ga leta na 18. novembra sem bil

Hiša naprodaj

5 sob na enem nadstropju; lepe velike in prijetne sobe. Ognjišče; dve garaži, lota 50x300. V Euclid, O., blizu busov. Pokličite pred 8. uro jutraj ali po 5. uri zvečer: RE 0255; ali pa čez dan v nedeljo in soboto.

DAJTE VAŠ FORNEZ

ŠČISTIT SEDAJ!

Boljša postrežba in boljše delo. Fornez in dimnik ščiščen po "vacuumu."

\$4 do \$6

National Heating Co.

Postrežba širom mesta

Fairmount 6516

HARMONIKE

vseh vrst slovenske in nemške ter kromatične ali klavirske izdelujem in popravljam po zmernih cenah.

Vse delo je jamčeno.

Se priporočam

ANTON BOHTE

R. D. 2, Clymer, Pa.

Natančen pregled oči!

UMERITEV OČAL

DR. I. E. LEVY

OPTOMETRIST

7917 St. Clair Ave.

(Blizu Yale gledališča)

Tel.: EX 1244

pravkar sem se vrnil iz vojaške službe

POSEBNE NOVICE

Vsi tisti, ki nameravate poslati pakete v stari kraj za božič, boste storili dobro delo, da pošljete take pakete v septembru in oktobru, še posebno tisti, ki pošiljate velike blankete in drugo zimsko opremo. Za take pošiljke imamo posebno velike zabojne.

Denarne pošiljke sedaj dobijo v domovino v desetih dneh, potom zračne pošte in registriranega pisma. Potrdilo dobimo nazaj v 30 dneh. Vse denarne pošiljke so samo v dolarjih.

Se priporoča dobra in zanesljiva tvrdka

MIHALJEVICH

BROS. CO.

6424 St. Clair Ave.

odpeljan v Rim na posebno sodišče "Tribunal Speciale". Tam sem bil obsojen na 30 let težke ječe. Državni pravdnik je zahteval smrtno obsodbo zame. Na tem procesu nisem bil sam, bilo nas je skupina 13 tovarišev in vsi skupaj smo bili obsojeni na 314 let ječe. To so bili razni tovariši iz vseh delov Primorske, ki smo imeli tajne zveze za časa borbe in smo se še od prej poznali. To so bili sami organizatorji. Med nami je bila tudi ena tovarišica.

"Iz Rima sem bil odpeljan v zloglasni zapor Potolungone na otoku Elba. Tudi tukaj je bilo življenje strašno. Dobili smo vsak dan 20 dkg kruha, opoldne toplo vodo in travo, ki so jo kosili na vrtu; popoldne zopet travo in toplo vodo. Kruh so nam pekli iz take moke, da so jo morali preje s kladivom razbijati. Med kruhom so se dobili črvi kot prst dolgi. Na tisoč mož so dali liter olja in še tisto so nam straže pojedle. Disciplina je bila nezno, za vsak najmanjši prestopok je bila kazen in novo mučenje.

"V celici smo bili trije, bilo je nesnažno, uši, stenice, šurki, nobene zdravniške nege, brez vsakih zdravil. Ko so nemške čete zavzele otok, smo bili gotovi, da nas bodo postreljali. Pa to se ni zgodilo, toda glad je postal še veliko večji. Italijani so nam dali malo. Nemci nič. Dan za dnevom smo bolj propadali. Bili smo gotovi, ako

KRASEN NOV ZIDAN BUNGALOW

4 sobe — velika lota, od Euclid Ave., blizu transportacije, šole in trgovin. Se takoj lahko vsee. Ekskluzivno. \$11,700 Dobičkanosno posestvo. — Za dve družini, 5 in 4 sobe; en fornez. Za hitro prodajo je cena \$7,900

VERA SULAK

Zemljiška zastopnica

KE 6275

KATHERINE J. WELTER,

Broker

26500 Lake Shore Blvd.

ne pride kmalu rešitev, ne bomo nikdar več videli domovine.

"Jaz sem nekaj dni pred begom obolel. Moji tovariši so že izgubili vse upanje nad menoj. Moj želodec ni zmogel več tiste trave prebavljati in tudi sam sem že izgubil vse upanje na rešitev. Težko mi je bilo pri srcu ob mislih, da bo do moje kosti trohnele na tem otoku, da ne bom tako srečen, da bi dočkal zlato svobodo.

"No, usoda ni hotela, da bi tam ostal. Prišel je tisti srečni dan — beg iz Portolungone. Srečen dan je bil to! Nikoli v mojem življenju ne bo pozabil! Ko sem prišel domov je bilo veselo svidenje! Mati in oče sta se od veselja jokala in cela vas me je hodila obiskovati. Zleč mi veselo svidenje! Ob dobri negi in zraku sem se kmalu počutil boljše. To je bilo 5. januarja 1944 leta.

"Spet sem čutil, da me kliče delo in domovina, ker svobode

Prodajalka

v pekariji; unijska plača, za pekarijo na 12422 Madison Ave. Zglasiti se je pri LAKEWOOD BAKERY, 11717 Detroit Ave.

Naprodaj je

peč na premog za gretje in za kuho. Je kot nova in po zmerni ceni. Poizve se na 384 E. 160 St.

1938 Buick

naprodaj; sedan z dvema vratmi, radio in grelec. Si ga lahko ogledate med 5. in 6. uro zvečer na 967 E. 67 St.

V okolici E. 165 St.

Oglejte si to dvo-družinsko štiri sobe in kopalnica spodaj; studio suite in kopalnica na drugem nadstropju. Najemina spodaj \$40. Velika lota, dve garaži. Cena \$10,000.

PORATH REALTY

RA 5777-10522 SUPERIOR AVE.—KE 8064

Mr. Pausic

Mi govorimo slovensko

še ni. Eden sovražnik, fašizem je uničen. Toda po naši domovini še uničujejo Nemci in nam ukazujejo, tudi tega moramo uničiti. Ta je še bolj krut, ker mori, požiga, ruši naše domove, odpeljuje naše ljudi v svoja strašna koncentracijska taborišča; pošiljuje naše žene in dekleta... smrt nacizmu!

"In zopet se mi je zgodilo nekaj strašnega. Zopet sem padel v zasedo nemški edinci in drugi fantje iz naše vasi. SSovci so nas postavili k zidu, kjer smo z dvignjenimi rokami čakali smrti. Tolpa krvnikov se je postavila pred nas z nabitimi brustrelkami. Čakali smo, kdaj se bo povelje izvršilo. Pa tudi tokrat smo jo odnesli.

"Odpeljali so me v tržaški zapor Koronejo, kjer sem čakal 40 dni kot talec, ne vedoč kaj se bo z menoj zgodilo. Dva dni prej kot so me odpeljali v Nemčijo, so pobrali 71 žrtev in jih na Opčinah postrelili. Dne 5. maja 1944 leta sem bil odpeljan v Nemčijo. Poslan sem bil v zbiralno taborišče Neumarkt,

AUGUST KOLLANDER

v Slov. Nar. Domu,

6419 St. Clair Ave.

POŠILJA DENAR v Jugoslavijo, Trst, Gorico, Avstrijo, Italijo in druge kraje; vsaka pošiljatev je jamčena;

PRODAJA ZABOJE za pošiljanje hrane in obleke v staro domovino in sprejema tudi zabojne za odpošiljanje v stari kraj.

Pri Kollanderju boste vedno dobro postreženi.

na zgornjo Bavarsko, od tam pa v mesto Bamberg, kot delavec v tovarno. Tudi tukaj ni bilo prijazno. Delati sem moral kot črna živina ob slabi hrani po 12 ur dnevno. Vedno je stal SSovec ob strani bičem.

"Po nekaj mesecih sem prošil za premostitev. Bilo mi je odobreno in sem šel na kmete. Tu je bilo samo toliko boljše, da v tovarni sem delal po 12 ur dnevno, na kmetih sem moral delati pa 18 ur dnevno. Vendar sem tukaj imel nekoliko boljše hrano.

"To naj za sedaj zadostuje. Drugi bom pa še nadalje poročal. Prisrčno pozdravljeni vsi skupaj!

"Lojz Smrdelj"

Ženska

za hišno delo. Stalno delo. Vprašajte se v Perrotti Cafe, 390 E. 156 St.

Ženska za gospodinjstvo

izkušena; in za varstvo dveh otrok. Ni težke kuhe ali težkega perila. Bi lahko tukaj stanovala. Plača \$25 tedensko. Pokličite FA 8929.

ISČE SE

PIN SETTERS

za kegljišče

za popoldansko in večerno delo Polni ali delni čas — Bonus GRDINA RECREATION 6025 St. Clair Ave. — EX 0398

AUTOMATICS

izurjeni set-up operatorji za davenporte Visoka plača od ure RAUSCH NUT MFG. CO. 869 E. 140 St.

ŠIVILJA

ki je večša rezanja podlog za sukne. Stalno delo in dobra plača.

ASTOR FUR Co.

8407 Hough Ave.

Punch Press operatorice in vajenke

Privlačna plača od ure za začetek Guaranty Specialty Mfg. Co. E. 96 St. & Carr Ave. 2 bloka severno od St. Clair Ave.

ZA PREKLADANJE TOVORA

Nickel Plate tovarno skladišče E. 9th St. in Broadway Plača 93½c na uro Čas in pol za nad 8 ur Zglasite se pri Mr. George J. Wulff Nickel Plate R.R. Co. E. 9th & Broadway

POMOČNICE ZA URADNIŠKI LUNČ ROOM

Delajte v čistem, prijetnem ozračju.

Morate biti večji angleščine. Samo čedne, snažne in večje žene v starosti 20 do 35 let se naj prijavijo.

Plača \$29 za 40 ur dela.

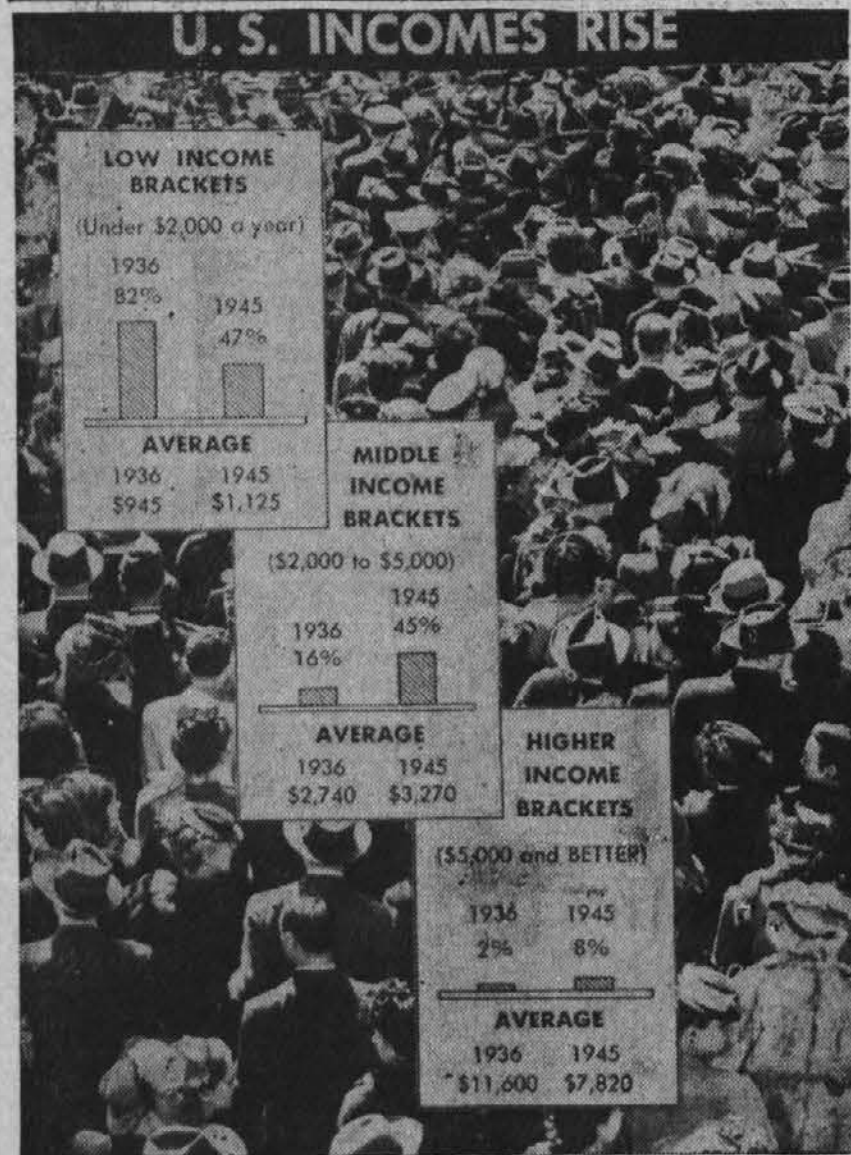
Dobi se obede in uniforme.

Zglasite se pri

THE OHIO BELL TELEPHONE CO.

Soba 901

700 Prospect Ave.

STANDARD OF LIVING RISES IN U. S. . . . This photo-diagram shows how the average income of American families has risen and how the incomes have been more equally distributed since the semi-depression year of 1936 to the postwar year of 1945. The figures show that millions of families have joined the middle income group, although 70 per cent still fall below the \$3,000-a-year mark. In the lowest brackets the total has dropped nine million families.

Prostor:
SLOVENSKI NARODNI DOM,
6417 St. Clair Avenue,
Igra Pete Sokač orkester

PLESNA VESELICA v soboto 14. septembra zvečer

Prireja:
Društvo Janeza Krstnika,
št. 37 Ameriške bratske zveze